

Verifiointi taloustieteessä ja historiassa

HAMOUDA, O. F. & PRICE, B. B. (1991): *Verification in Economics and History — A sequel to 'scientifization'*. Guildford and King's Lynn, Routledge.

Kanadassa Ontariossa sijaitsevan Yorkin yliopiston kansantaloustieteen apulaisprofessori Omar F. Hamouda ja historian apulaisprofessori Betsy B. Price ovat kirjoittaneet teoksen verifiointista taloustieteessä ja historiassa. Verifiointilla tarkoitetaan logiikassa lauseen osoittamista todeksi, kun taas lauseen osoittamista epätodeksi kutsutaan falsifiointiksi. Karkeasti ottaen verifiointilla voidaan tarkoittaa menettelyä, jonka avulla kaikessa tieteellisessä tutkimustyössä teoreettiset johtopäätökset yhdistetään empiirisiin tuloksiin. Luonnontieteellisessä tutkimuksessa hypoteesin empiirinen verifiointi tarkoittaa hypoteesista johdettujen väitelauseiden käytännön kokeiden avulla tapahtuvaa koettelua, millä pyritään hypoteesin konfirmointiin tai falsifiointiin. Kansantaloustieteessä ja historiatieteessä verifiointiin liittyy monenlaisia ongelmia: tutkimuksen kohteena on inhimillinen toiminta, ja näin ollen ilmiöt eivät ole helposti kvantifioitavissa, tapahtumat eivät yleensä ole toistettavissa, kokonaisuuk-sien elementit eivät ole helposti eristettävissä toisistaan tarkastelua varten eivätkä tarkastelun kohteena olevat kausaalisuhteet ole pysyviä.

Verifiointi liittyy kyseisten tieteenalojen »tieteellistymiseen». Tekijät esittävät kuitenkin, että verifiointi tulisi mieltää uudella tavalla yllä kuvatun teoreettisten johtopäätösten testaamisvälineen sijasta: verifiointi tulisi mieltää osana sekä teorian että empiirisen aineiston tarkistamista, kehittämistä ja täydentämistä. Tekijöiden mukaan kuitenkin: »...modernissa taloustieteessä ja historiassa itsepintaisen uuspositivismin voimakaasta vaikutuksesta kasvava ja jo liiallinen luottamus tosiasioihin eli aineistoon on johtanut kankeaan metodiin viimeisenä turvana sen arvioimiseksi, pitäisikö teoria hyväksyä vai hyljätä. Tämä jäykkä käsitys verifiointista voi taloustieteessä ja historiassa toi-

mia ainoastaan näennäisverifiointina» (s. 106).

Teoksen alussa kirjoittajat tekevät erottelun kahdentyyppisen verifiointin välillä: *Verifikaatio A* tarkoittaa loogista verifikaatiota, jossa johtopäätös vahvistaa hypoteesista johdetun väitelauseen, ja teoreettista johtopäätöstä testataan empiirisellä evidenssillä. Hamouda ja Price ehdottavat kuitenkin, että verifikaation käsite pitäisi ymmärtää laajemmin. He puhuvat *verifikaatio B*:stä, jossa teoreettiset johtopäätökset ja empiirinen evidenssi sekoittuvat keskenään 1) havaintomaailman oletettujen säännönmukaisuuksien ja säännöttömyyksen selvittämiseksi, 2) sen selvittämiseksi, auttaako lisäevidenssi tutkijaa ymmärtämään teoreettisten johtopäätösten luotettavuutta, ja 3) tarinan vakuuttavuuden varmistamiseksi. Verifikaatio B:n tapauksessa empiirinen testaaminen on merkityksetöntä, sillä »evidenssi ei voi täysin tukea mitään teoriaa eikä miään yksittäinen teoria voi selittää kaikkea relevanttia aineistoa evidenssinä» (s. 3). Täsmällisempää määritelmää verifikaatio B:lle kirjoittajat eivät tarjoa.

Teoksen ensimmäisessä luvussa kirjoittajat tarkastelevat verifiointin historiaa. Huomion kohteena on viimeisen 300 vuoden aikana tapahtunut vähittäinen »tieteellistyminen» taloustieteessä ja historiatieteessä. Tieteellistymisen on merkinnyt paitsi tutkimuksen lähteiden käyttötapojen parantumista niin myös premisien ja teorioiden muodostamisen ja arvioinnin kehittymistä. Uuspositivismin voimakas vaikutus modernissa taloustieteessä ja historiassa on kuitenkin johtanut jäykkään käsitykseen verifiointista: sen on ajateltu tarkoittavan nimenomaisesti verifikaatio A:ta.

Toinen luku on omistettu verifiointin tarkoituksen ja roolin tarkasteluun nykyaikaisessa talous- ja historiatieteessä. Kirjoittajat pyrkivät osoittamaan, kuinka tosiasiat otetaan annettuina ja tieteellisinä, vaikka aineiston valinta itsessään on teoreettisten premissien laajentamista ja arviointia erityisesti kun niitä käytetään teorioiden verifiointiin empiirisenä tukena. Taloudellisten ja historiallisten ilmiöiden käsitteellistämiseen liittyy suuria vaikeuksia. Teo-

rianmuodostuksen joka askeleella tapahtuu yksinkertaistamista. Tutkimuskohde pelkistyy ja jopa vääristyy abstraktioksi, jolloin teorian testaaminen verifikaation A mielessä abstraktin aineiston avulla käy mahdottomaksi. Taloustieteessä ja historiassa käsitys tieteenalan luonteesta positiivisena heijastaa uuspositivismin vaikutusta. Kuitenkin molemmilla aloilla voidaan havaita normatiivisia piirteitä, mistä alojen sisäinen koulukuntajako on osoituksena.

Kolmannessa luvussa keskustellaan sekä historian tutkimukseen että taloustieteeseen keskeisesti liittyvästä neljästä käsiteparista: havainnoitsija ja osallistuja, inhimillinen ja ei-inhimillinen, passiivinen ja aktiivinen yksilö sekä yksilö ja ryhmä. Paljon huomiota kiinnitetään käsiteparien vaikutukseen tutkittavien tapahtumien säännömukaiselle ilmenemiselle taloustieteessä ja historiassa. Käsitepareihin liittyy kirjoittajien mukaan säännöttömyyttä, joka vaikeuttaa tutkimusta ratkaisevasti.

Luvussa 4 väitetään, että keskustelu verifikaatiosta liittyy läheisesti kausaalisuuteen. Taloustieteessä keskustelu kausaalisuudesta on ollut melko vähäistä. Joitain teoreetikoita lukuunottamatta — tekijät mainitsevat *Hicksin*, *Samuelsonin* ja *Simonin* — keskustelua on käyty pääasiassa ekonometriassa, se on ollut epätydyttävää ja liittynyt lähinnä testaamisen tekniikoihin. Taloustieteessä ja historiassa kiin-

nostuksen kohteina olevat kausaalisuhteet eivät yleensä ole eivätkä voikaan olla pysyviä eikä kausaalisuus ole determinististä, sillä muutokset perustuvat inhimillisiin päätöksiin. Yksilöiden ja ryhmien käyttäytymisellä on moninaisia vaikutuksia. Hamouda ja Price katsovat, että taloustieteilijöiden tulisi ennustamisen sijasta pyrkiä laajentamaan käsitystään empiirisestä tutkimuksesta. Teoriaa ja empiriää tulisi pyrkiä lähentämään toisiinsa. He peräänkuuluttavat paluuta filosofian suuren klassikon *Aristoteleen* näkemyksiin.

Johtopäätöksensä kirjoittajat toteavat, että kun luovutaan jäykästä teorian testaamisen käsituksesta ja teoriaa tulkitaan sekä muotoillaan yhä uudelleen ja asetetaan alttiiksi uusille tosiasioille, verifikaatio ei ole enää tuomion julistamista. Verifikaatio B merkitsisi teoreettisten rakenteiden jatkuvaa täydentämistä ja korjaamista empiirisen informaation pohjalta, mikä palvelisi tiedon kasvua. Kirjoittajat ovat tässä mahdollisesti oikeassa, mutta heidän esityksensä jää kohdakkoin pintapuoliseksi. Esimerkiksi luvun 3 keskustelu yhteiskunnallisesta dynamiikasta ja keskustelu kausaalisuudesta jättävät monia asioita avoimeksi. Siitä huolimatta teos on suositeltavaa luettavaa niin taloustieteilijöille kuin historian harrastajillekin.

Visa Heinonen